

УДК 636.4.082.084.52

РЕПРОДУКТИВНІ ТА ВІДГОДІВЕЛЬНІ ЯКОСТІ СВИНЕЙ ХАРКІВСЬКОГО ЗАВОДСЬКОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ

Рецензенти: канд. с.-г. наук Ткачова І.В.; канд. с.-г. наук Косова Н.А.

А.І.Хватов, А.І. Тищенко
Інститут тваринництва УААН

У статті наведені результати з вивчення продуктивності та використання у системі схрещування і гібридизації нової української м'ясної породи свиней харківського заводського типу. Племінні тварини характеризуються високими показниками розвитку і продуктивності. Дорослі кнури мають живу масу 334-360 кг і довжину тулуба 180-185 см; свиноматки - відповідно 226-292 кг і 168-172 см. Багатоплідність маток зі двома опоросами становить у середньому 11,1 поросяти, молочність – 55,1 кг і маса гнізда при відлученні у 2 місяці – 194,8 кг. За сумарною оцінкою всі кнури-плідники відносяться до класу еліта, а матки - до класу еліта і першого. Встановлено, що свиней цього типу можна використовувати як батьківську, так і материнську форми. Визначений ступінь прояву гетерозису за енергією росту в різних породних поєднаннях.

Ключові слова: свинарство, порода, заводський тип, лінія, родина, кнур-плідник, свиноматка, багатоплідність, енергія росту, м'ясність.

Свинарство в Україні завжди було і є пріоритетною галуззю сільськогосподарського виробництва.

Без інтенсивного розвитку свинарства неможливо вирішити проблему забезпечення м'ясопродуктами населення.

Вимоги до підвищення якості м'ясо-сальної продукції і відсутність вітчизняних порід м'ясного напрямку продуктивності обумовили необхідність створення нових типів і порід свиней м'ясного та беконного напрямку продуктивності.

Для забезпечення широкого використання ефекту гетерозису при міжпородному схрещуванні та гібридизації було недостатньо вітчизняних високопродуктивних м'ясних порід свиней, необхідних для організації зональних систем виробництва свинини, але витрачалися величезні бюджетні кошти на завезення тварин по імпорту і не реалізовувався їх продуктивний потенціал через недостатню акліматизацію.

Вітчизняні породи м'ясо-сального і сального типів при відгодівлі до 100-120 кг дають жирні туші і витрачають багато корму на одиницю продукції.

Для вирішення м'ясної проблеми, як найважливішого державного завдання, було поставлене завдання на створення нової вітчизняної м'ясної породи свиней, яка б володіла міцною конституцією, добрими м'ясними якостями при відгодівлі до живої маси 100-120 кг і придатною для широкого використання у системах схрещування та гібридизації в умовах поточної промислової технології.

Матеріали і методи досліджень. Роботу зі створення нової м'ясної породи свиней виконували за розробленою єдиною методикою під керівництвом Горіна В.В. (ВІТ), Баньковського Б.В. (ІС УААН), Медведєва В.О. (ІТ УААН) з 1978 по 1993 роки.

Методика була затверджена у минулому Держагропромом СРСР і ВАСГНІЛ.

У наступні роки важливість цієї роботи була підтверджена наказом МСГ України за № 305 від 24 лютого 1983 року “Про заходи прискорення виведення нових порід сільськогосподарських тварин, які відповідають вимогам промислової технології”.

З метою пришвидшення робіт із виведення нової м'ясної породи свиней для систем гібридизації Держагпромом УРСР був виданий Наказ за № 180 від 1 червня 1987 року “Про покращання роботи по виведенню нової спеціалізованої м'ясної породи свиней”.

Українська м'ясна порода виведена методом складного відтворюючого схрещування на основі полтавського м'ясного типу (ПМ-1) із використанням порід свиней білоруської (БС), харківської (ХМ) та асканійської (АМ) селекції. У її створенні приймали участь генотипи 11 вітчизняних і зарубіжних порід (велика біла, миргородська, ландрас, уельська, п'єтрен, уессекс-седлбекська, українська степова біла, дюрок, естонська беконна, гемпшир і йоркширська) [1].

Апробація породи проведена експертною комісією в грудні 1993 року та затверджена Наказом за № 367 від 31.12.1993 р. Міністерства сільськогосподарства і продовольства України “Про виведення української м'ясної породи свиней”.

Відповідальними виконавцями програми селекційно-генетичних робіт із виведення харківського заводського типу української м'ясної породи свиней від Інституту тваринництва УААН були Медведєв В.О., Ткачов А.Ф., Хватов А.І., Тищенко А.І. та ін.

Українська м'ясна порода в Україні має три заводські типи: харківський, центральний полтавський і асканійський, 12 заводських ліній і 25 родин. Загальне поголів'я української м'ясної породи свиней станом на 1.01.2006 року становить 22835 голів, у тому числі: кнурів-плідників - 195 голів, свиноматок – 1844 голів, яких розводять у 4 племзаводах і 19 племрепродукторах [2].

Харківський заводський тип української м'ясної породи свиней створювався шляхом об'єднання кращих якостей свиней харківської, полтавської і білоруської селекції [3].

Згідно з цільовим стандартом свині цього типу повинні мати білу масть, довгий, широкий і глибокий тулуб із добре виповненими окостами, полегшену з ледь вигнутим профілем голову середньої величини, із невеликими, горизонтально поставленими вухами і міцну конституцію. Кнури-плідники у дорослому стані (24 місяці й більше) мають досягати живої маси 300-320 кг при довжині тулуба 180-185 см; свиноматки - відповідно 230-240 кг і 165-168 см.

Багатоплідність маток становить 10-11 голів поросят, молочність - не нижча 56,0 кг і маса гнізда поросят при відлученні у 2-місячному віці - не менша 180 кг. Молодняк на контрольній відгодівлі має досягати живої маси 100 кг у віці 180 днів, при витратах кормів не більших 3,7 корм. од, товщині сала – 26 мм та виходу м'яса у туші - не менше 60 %.

При відгодівлі молодняка до живої маси 120 кг ці показники мають становити відповідно 205 днів; 3,9 корм. од; 32,0 мм і 58,0 %.

Робота зі створення харківського заводського типу української м'ясної породи свиней виконувалась за 3 етапи.

На першому етапі створювався проектний генотип шляхом взаємного збагачення спадковості тварин вихідних зональних типів.

Проводили обмін селекційним матеріалом з метою отримання кнурів від поєднання полтавського і білоруського типів. Кращих із них використовували на матках харківської селекції для отримання тварин із проектним генотипом, в

якому було по 25 % крові полтавського і білоруського і 50 % крові харківського типів.

На другому етапі розводили тварин із проектним генотипом “у собі”, формували генетичну структуру, створювали заводські стада, вивчали комбінаційні поєднання створюваного типу в породолінійних кросах із метою визначення ефективності його використання для виробництва товарних гібридів.

На третьому етапі розмножували найпродуктивніших тварин, які відповідали вимогам цільового стандарту, розробляли плани селекційно-племінної роботи і пропозиції щодо подальшого його вдосконалення.

Закріплення цінних якостей родопочатківця у нащадках проводили методом однорідного поліпшувального добору.

Допускали використання інбридингу помірного ступеня.

У кожному поколінні тварин оцінювали за власною продуктивністю і якістю потомства.

У процесі створення ліній постійно проводили оцінку тварин за походженням, розвитком, репродуктивними, відгодівельними, м'ясними якостями і міцністю конституції.

Оцінювали родоначальників, ремонтний молодняк і все поголів'я селекційних стад. Починаючи з другого покоління від розведення тварин проектного генотипу “у собі”, проводили оцінку кнурів-плідників на поєднуваність з матками районованих порід. За генетичним складом кнури харківського заводського типу відносяться до 3 заводських ліній, матки – до 6 родин.

Результати досліджень. Створення нових високопродуктивних порід, типів та ліній свиней, які пристосовані до використання у системах гібридизації, дає змогу повноцінніше використовувати потенціал продуктивності.

Затверджена у 1993 році українська м'ясна порода свиней має генеалогічну структуру з глибокою внутріпородною диференціацією на три спеціалізовані типи. Така структура найбільше відповідає системі гібридизації. Харківський заводський тип української м'ясної породи має подвійне використання у системі гібридизації, його можна використовувати як материнську, так і батьківську форми.

Використання кнурів-плідників української м'ясної породи в умовах промислового комплексу ВСАТ “Агрокомбінат “Слобожанський” Харківської області при схрещуванні на поголів'ї більше 5 тисяч маток показало, що отримані поміси на 6-14 днів раніше досягали забійних кондицій, ніж чистопородні аналоги великої білої породи.

У цей час свині української м'ясної породи займають друге місце за чисельністю в породному генофонді свиней України після великої білої породи і третє місце серед суб'єктів племінної справи після порід великої білої та ландрас.

Загальне поголів'я свиней харківського заводського типу у складі української м'ясної породи становить 7564 голови, або 33,87 % у породі, із них - 73 кнури-плідники та 503 основні свиноматки (табл. 1), яких розводять у чотирьох областях та 5 господарствах і двох племінних заводах (Приватне сільськогосподарське підприємство агрофірма “Горинь” Тернопільської, ТОВ “Агро-Овен” Дніпропетровської областей) та у трьох племрепродукторах (ДП ДГ “Гонтарівка” ІТ УААН Харківської, ПП ім. Г.І. Ткачука і ТОВ “Лісоводське” Хмельницької областей).

У племзаводах загальне поголів'я становить 5595 голів, у тому числі кнурів-плідників 47 голів та свиноматок 363 голови, і в племрепродукторах - відповідно 1969 голів, 26 голів та 140 голів.

1.Чисельність та розповсюдження свиней різних порід у суб'єктах племінної справи в Україні на 1.01.2006 р.

Порода	Кількість областей	Кількість господарств	Поголів'я всього, голів	У тому числі		Питома вага порід, %
				кнурів-плідники	свиноматки основні	
По всіх породах,	-	456	572141	4273	53069	100
у т. ч.:						
велика біла	24	327	482449	3274	43467	84,32
велика чорна	6	8	7624	48	655	1,33
дюрок	3	5	2980	36	319	0,52
ландрас	16	37	25078	310	2999	4,38
миргородська	6	8	3545	68	554	0,62
полтавська м'ясна	10	19	12679	150	1392	2,22
уельська	1	1	620	14	110	0,11
українська м'ясна-всього	9	27	22835	195	1844	4,00
із них - харківський заводський тип української м'ясної породи	4	5	7564	73	503	1,32
українська степова біла	3	9	7736	97	975	1,35
українська степова ряба	1	1	201	8	30	0,03
червона білопоясна	9	14	6394	73	724	1,12
Усього	24	496	572141	4273	53069	100

Продуктивність свиней усіх порід, у тому числі й української м'ясної породи з 2002 по 2006 рік підвищується, покращуються відгодівельні та м'ясні якості (табл. 2). Вік досягнення живої маси 100 кг зменшився з 196 днів до 185 днів, а товщина сала зменшилась від 25 мм до 21 мм.

При виведенні української м'ясної породи харківського заводського типу базовим господарством був племзавод дослідного господарства "Чувиріно", тепер ДП ДГ "Гонтарівка" ІТ УААН Харківської області.

Племінні тварини характеризуються високими показниками розвитку і продуктивності. Дорослі кнури мають живу масу 334-360 кг і довжину тулуба 180-185 см; матки - відповідно 226-292 кг і 168-172 см. Багатоплідність маток зі двома опоросами становить у середньому 11,1 поросяти, молочність – 55,1 кг і маса гнізда при відлученні у 2 місяці – 194,8 кг. За сумарною оцінкою усі кнури - плідники відносяться до класу еліта, а матки до класу еліта і першого

Провідною селекційною ознакою у стаді є відгодівельні і м'ясні ознаки. За даними контрольної відгодівлі молодняк досягає живої маси 100 кг у віці 170 днів при середньодобовому прирості 805 г.

Витрати корму на 1 кг приросту не перевершують 3,6 корм. од. Туші відгодівельного молодняку характеризуються високими м'ясними якостями: товщина сала над 6-7 грудними хребцями становить 26 мм, маса окосту – 11,7 кг.

Потомство кнурів-поліпшувачів на контрольній відгодівлі мають показники на 15-20 % вищі за середнє: середньодобовий приріст – 900 г при витраті корму на 1 кг приросту 2,8-3,3 корм. одиниць.

У ДП ДГ "Гонтарівка" ІТ УААН Харківської області проводиться робота з розширення генеалогічної структури стада харківського заводського типу свиней української м'ясної породи свиней шляхом використання кнурів-плідників уельської породи у напрямі створення нових генеалогічних структур.

2. Продуктивність свиней породного генофонду України

Порода	Багатоплідність			Відгодівельні і м'ясні якості кнурів-плідників			
				на 01.01.2003 р.		на 01.01.2006р.	
	на 1 основну свиноматку, голів	на 1 перевірювану свиноматку, голів	маса гнізда при відлученні у 60 днів, кг	вік досягнення живої маси 100 кг, днів	товщина сала, мм	вік досягнення живої маси 100 кг, днів	товщина сала, мм
Велика біла	10,9	7,4	187	193±2,0	27,0	232	28
Велика чорна	9,5	9,4	153	198±1,6	32±0,9	200	29
Дюрок	10,5	8,6	185	-	-	173	22
Ландрас	10,8	9,6	176	-	-	218	23
Миргородська	9,8	9,0	136	196±0,8	30±1,3	220	-
Полтавська м'ясна	11,1	8,0	176	191±2,8	26±1,1	191	24
Уельська	11,1	10,1	190	-	-	180	24
Українська м'ясна	11,3	8,8	196	196±1,4	25±1,1	185	21
Харківський заводський тип української м'ясної породи	11,0	9,0	190	-	-	191	23
Українська степова біла	11,0	10,0	180	195±0,2	29±0,7	210	28
Українська степова ряба	10,0	-	148	-	-	214	28
Червона білопоясна	10,8	8,7	187	189±2,0	26±1,3	181	23
У середньому	10,6	8,9	175,4	194,0	27,8	199,6	24,8

3. Прояв гетерозису за енергією росту при різних породних поєднаннях - за умови годівлі повнораціонним комбікормом, збалансованим за 28 показниками поживності

Породні поєднання	Кількість голів	Жива маса		Кількість кормо-днів на 1 голову, днів	Середньодобовий приріст	
		при поставці на відгодівлю	при закінченні відгодівлі		г	% до контролю
Велика біля (ВБ) х велика біла (контроль)	56	46,1	105,6	88	672	100,0
ВБ х ландрас (Л)	27	46,2	117,7	88	807	120,0
ВБ х уельська (У)	25	45,8	115,0	88	782	116,4
ВБ х ХЗТУМ ^{*)}	28	45,1	116,1	88	801	119,2
ВБ х полтавська м'ясна (ПН)	29	45,3	113,5	88	771	114,7
ПМ х ХЗТУМ	24	44,5	115,2	88	799	118,9
ВБ х У х ПМ	31	47,4	113,7	88	749	111,5
ВБ х У х ХЗТУМ	45	44,8	110,9	88	747	111,2
ВБ х У х Л	330	44,8	111,2	88	750	111,6
ХЗТУМ х ПМ	26	44,7	110,7	88	745	110,9
Середнє за всіма поєднаннями	565	45,1	115,7	88	747	115,2

Примітка. ^{*)} Харківський заводський тип української м'ясної породи.

З метою забезпечення продуктивного генетичного потенціалу створених генотипів м'ясного напрямку продуктивності (української м'ясної породи харківського заводського типу) та існуючого генофонду було розроблено повнораціональний рецепт комбікорму, збалансований за 28 показниками поживності та використано його при вивченні ефективності різних породних поєднань.

Дослідження проводили в умовах промислового комплексу.

Найвищий високий середньодобовий приріст отримали при схрещуванні свиней великої білої породи та породи ландрас – 807 г. Майже такий результат одержаний при використанні великої білої породи та харківського заводського типу української м'ясної породи – 801 г. Усі породні поєднання перевершували чистопородних за середньодобовим приростом на 127-135 г або на 10-20 % при зниженні витрат кормів на 0,5 кормових одиниць на 1 кг приросту (табл. 3).

Висновки:

1. Українська м'ясна порода Харківського заводського типу не поступається зарубіжним спеціалізованим м'ясним породам (ландрас, уельська) за відтворювальними і відгодівельними показниками.

2. Внутріпородна диференціація за різними напрямками продуктивності забезпечує ефективне використання цього типу як батьківська, так і материнська форми.

3. Широке використання племінних тварин Харківського заводського типу нової української м'ясної породи, яку розводять в Україні, буде сприяти підвищенню продуктивності та якості м'ясо-сальної продукції в господарствах різних категорій і розмірів при чистопородному розведенні, промислового схрещуванні й гібридизації.

Бібліографічний список

1. Новая специализированная мясная порода свиней (СМ-1) и основные направления ее разведения: научно-методические рек. / [В.В. Горин, В.А. Медведев и др.]. – Москва: Быково, 1993. – 103 с.

2. Рыбалко В. П. Состояние и стратегия развития свиноводства на Украине / В. П. Рыбалко // Свиноводство. – 2006. – № 1. – С. 20-23.

3. Медведев В.О. Харківський заводський тип свиней / В.О. Медведев, А.Ф. Ткачов, А.І. Хватов // Тваринництво України. – 1996. – №10. – С. 16-17.

РЕПРОДУКТИВНЫЕ И ОТКОРМОЧНЫЕ КАЧЕСТВА СВИНЕЙ ХАРЬКОВСКОГО ЗАВОДСКОГО ТИПА УКРАИНСКОЙ МЯСНОЙ ПОРОДЫ

Хватов А.И., Тищенко А.И., Институт животноводства УААН

В статье приведены результаты по изучению продуктивности и использованию в системе скрещивания и гибридизации новой украинской мясной породы свиней Харьковского заводского типа. Племенные животные характеризуются высокими показателями развития и продуктивности. Взрослые хряки имеют живую массу 334-360 кг и длину туловища 180-185 см; свиноматки - соответственно 226-292 кг и 168-172 см. Многоплодие маток по двум опоросам составляет в среднем 11,1 поросят, молочность – 55,1 кг и масса гнезда при отъеме в 2 месяца – 194,8 кг. По суммарной оценке все хряки-производители относятся к классу элита, а матки - к классу элита и первому.

Установлено, что свиньи Харьковского заводского типа могут использоваться в качестве как отцовской, так и материнской форм. Определена степень проявления гетерозиса по энергии роста в разных породных сочетаниях.

Ключевые слова: свиноводство, порода, заводской тип, линии, семейства, хряки-производители, свиноматки, многоплодие, энергия роста, мясность.

REPRODUCTIVE & FEEDLOT TRAITS OF THE KHARKIV UKRAINIAN NATIVE BACON BREED TYPE

Khvatov A., Tishchenko A.; Institute of animal science, UAAS

This article highlights the experimental research results on production traits of the Kharkiv Ukrainian native bacon breed type.

Breeding animals are characterized by the high growth & performance indices. Live weight of the aged boars constitutes 334-360 kg. Body length amounts 180-185 cm. Live weight of the sows equals 226-292 kg. & body length forms 168-172 sm. Mean multiple fertility rate of the sows constitutes 11,1 piglets. Milk output amounts 55,1kg. Litter size forms 194,8kg by wean in the 2-months old age. Multiple fertility rate was defined by the two farrows. The elite class quality was identified by multiple trait boar evaluation. The elite & the first class quality were determined by the fertility sow test.

Cross & hybridization system of the above-mentioned breed was elaborated. Both female and male lines proved to be utilized by mating. Heterosis was identified by the growth rate in the various breed crosses.

Key words: pig husbandry, breed, breed type, lines, families, servicing boar, sow, multiple fertilization, growth rate, meatiness.

УДК 636.2.084.1:591.4

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИЯВЛЕННЯ ТЕЛИЦЬ ГРУПИ РИЗИКУ ЗА ВІДТВОРЮВАЛЬНИМИ ОЗНАКАМИ

Рецензент: доктор с.-г. наук Савран В.П.

В.П.Шабля, І.Ю.Задорожна
Інститут тваринництва УААН

Розглянуто можливості раннього виявлення телиць групи ризику за відтворювальними ознаками на базі аналізу екстер'єрних промірів та індексів. Встановлено, що найбільш ефективним і зручним екстер'єрним показником, який доцільно використовувати для виділення телиць, схильних до проблем із репродуктивною функцією, є індекс довгоногості у річному віці. Серед телиць, що в подальшому не отелилися, 70,5 % були віднесені до групи ризику, сформованої за допомогою канонічної дискримінантної моделі з використанням цього індексу.

Ключові слова: телиці, відтворювальні ознаки, формування груп, ризик, технологічні заходи, екстер'єрні показники, прогнозування

Найзбитковішим технологічним прийомом у молочному скотарстві є вибраковка телиць, яких не вдається запліднити. Адже загальновідомо, що витрати на вирошування й осіменіння зазвичай окупаються лише на другій лактації. У випадку ж з телицями, які досягли значної живої маси, але не можуть запліднитися, затрати на їх утримання протягом тривалого часу, коли здійснюється їх інтенсивне лікування та осіменіння, значно збільшуються у порівнянні з тваринами без репродуктивних проблем.

Завчасне виділення проблемних телиць з-поміж інших і формування з них технологічної групи ризику могло б сприяти суттєвому скороченню випадків